

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwaaja doražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Праз мову бліжэй да народу!

Мова для кожнага паасобнага чалавека ёсць знакам, які розніць яго ад ніжэйшых стварэнняў, правадніком ідэалаў, якія ён атрымлівае ад другіх і якімі з другімі дзеліцца і ўрэшце варункам поўнага яго развою як цела, так і душой, варункам таго лепшага жыцця, да якога чалавек з прыроды сваёй бязупынна імкнецца. Праўда, чалавек можа жыць і без мовы — жыць-жа нямыя і глуханямыя — але жыцьцё іх хутчэй толькі зьвярынае, чым людзкое.

Нешта падобнае заходзіць так-жа між мовай і народам. Народ — гэта як-бы такая складаная адзінка, асоба, для паўнаты жыцця якой неабходная мова, мова ёй зразумелая, блізкая, родная яе. І так, як паасобны чалавек, страціўшы здольнасць гаварыць, чалавек нямы, для сваёй асобы як-бы памірае, бо ўжо сваёй асабовасці як след развіць, палепшыць, убагаціць і выявіць не патраціць, — так і чалавек складаны — народ, страціўшы сваю ўласную мову, для сябе, для сваёй народнай асабовасці звычайна перастае жыць.

Але сіла жыцця сапраўды магутная. Анямеўшы чалавек звычайна забыцца і адрачыся ад сваёй асабовасці ня хоча, ён замест утрачанай мовы шукае іншых знакаў, ужо сусім вонкавых і празіхлучыцца з акружаючым яго светам і праз іх развівае далей сваю асабовасць, выяўляючы часта значныя, а часам і вялікія здольнасці. І народ, які страціў сваю родную мову, страціў якбы здольнасць выяўляць сваю асабовасць тымі знакамі, тэй мовай, якую яму дала маці-прырода беспасрэдна, — так-жа для сваёй народнай асаблівасці не заўсёды ўмірае, а часам прысвойвае сабе іншую, ужо гатовую, чужую мову, пры помачы якой далей жыве, творыць і куе сабе штораз лепшае жыццё. Прыкладам тут могуць быць Амерыканцы і Швайцарцы, якія ўважаюць сябе за асобны народ, а ўласнай, асобнай, сваёй роднай мовы ня маюць і карыстаюцца мовамі чужымі, якія яны сабе прысвоілі за свае родныя: Амерыканцы — англійскую, а Швайцарцы — нямецкую, французскую, італійскую.

Апрача гэтых двух народаў, што чужыя мовы прысвоілі сабе за ўласныя, ёсць на свеце яшчэ больш. Затым вучоныя, апіраючыся між іншым і на гэтых фактах, пярэцяць, што ўласная, родная мова народу

яшчэ не належа да сутнасці панняцця народу, бо можна быць народам і карыстацца чужой мовай.

Магчыма, што так ёсць сапраўды, але так-жа ёсць праўда, што звычайна асобны народ мае і сваю асобную мову, і што калі народ, траціць сваю мову, дык ён фактычна, як народ, умірае, і што тыя народы, якія асталіся жыць, прысвоіўшы мову чужую — гэта толькі выняткі.

Асаблівае мае значэнне родная мова для народу беларускага. Тут яна зьяўляецца бадай рэчай істотнай для народу. Границы Беларусі кругом аткрытыя, плыўкія і яны рэзка нічым не аддзяляюць гэтай краіны ад Расеі і Польшчы, а пры тым беларускі народ, будучы сваяком паходжаннем і мовай Паляком і Расейцам, закінуўшы сваю родную мову, — хто ведае, ці ўстоіць на ўласных нагах, хто ведае, ці захаваў-бы сваю народную асабовасць і, зліўшыся з гэтымі сваяцкімі суседзямі, ці не перастаў-бы сусім існаваць?

Словам, для нас наша мова — гэта варунак нашага народнага існавання і, як і для кожнага народу, варунак і сродства нашага развіцця, нашай лепшай будучыні. Прыкладам цаны беларускай мовы, як правадніка іх мэтай, служаць адносіны да яе Саветаў. Комунізм народу, як складанай адзінкі, як асабовасці, не прызнае, у комуністаў існуюць толькі звычайныя вытворцы і спажывцы. Аднак маскоўскія комуністы, хоць не прызнаюць і нават нішчаць беларускую народную асабовасць, пакідаюць жыць беларускую мову і на тым сваёй развіваюць: раз затым, што нязмога ім яе знішчыць, а другі раз, што яна патрэбная ім як найлепшы латак, праз які прапускаюць яны ў народ ідэі маскоўскага комунізму. І з гэтым у іх выходзіць некая дзіўна: беларускую народнасць нішчаць між іншым пры помачы беларускай мовы, пішучы гэтай мовай выключна тое, што кіруецца да забіцця народнасці. Гэта нешта падобнае да таго, як-бы агонь замест вадой ды алівай ці газай тушыць. Яны аднак інакш думалі, ну й няхай сабе, але праўда праўдай, што большавікі так ці гэтак, а мову беларускую даволі высока цэняць.

А як-жа з гэтым у нас, тут у Зах. Беларусі? Тут, на славах адносіны нашы да роднай мовы, ясная рэч, куды вышэйшыя за савецкія, але, на жаль, гэта сапраўды толькі на славах, бо мы

тут ня толькі нічога ня робім, каб беларускую мову развіваць, убагачаць, ачышчаць, але якраз наадварот: гаворым і пішам як папала, у гутарцы і ў друках ужываем замест чыстай беларускай мовы часта нейкую польска-маскоўска-беларускую трасянку, больш-менш густа да таго падсыпаную мякінай агулам чужаземных слоў.

Тымчасам гэтакія нашы адносіны да роднай мовы не варожыць нашаму народу нічога добрага. Некалі, у нашай мінуўшчыне, беларуская мова, упрэжана ў дзяржаўна-шляхоцкія аглоблі і адарваная ад родных народных караняў, вырадзілася, сталася адумасловай урадавай, актавай, кніжнай урэшце мовай, далёкай і на тым чужой народу і мала зразумелай.

Да нечага падобнага можам дайсці і цяпер, калі рашуча ня зьменім нашых адносінаў да роднай мовы. Можам дайсці да таго, што мова наша, мова так зв. літаратурная, становіцца нейкім звычайным жаргонам інтэлігенцыі і поўінтэлігенцыі, а для народу чужая і малазразумелая, якая ня будзе здольнай ані навучыць чаго народ, ані быць правадніком для яго культуры, дабрабыту і поступу.

Вось-жа з практыкай жаргону ў мове мусімо скончыць безпаваротна. Мусімо сапраўды пазнаць сваю мову, чыста гэтай мовай пісаць, гаварыць і гэтым яе развіваць і ўбагачаць, каб яна была для народу, праўда, не самамэтай, але вялікай грамадзкай і духовай яго вартасцяй.

Да гэтага вядзе: пазнаньне нашай даўнейшай кніжнай мовы і ўмелае крытычнае з яе карыстаньне, належнае пазнаньне мовы твораў лепшых сучасных беларускіх пісьменьнікаў, стараньне ніколі ня ўжываць — хіба толькі з мусу, як няма іншага выхаду — розных «загранічных» чужых слоў, далей стараньне думаць пабеларуску, а прадусім пазнаваньне беларускай жывой народнай мовы і практыкаваньне так думаць, гаварыць і пісаць, як гэта робіць народ. Чыста пабеларуску і пры тым сапраўды стройна бадай усё можна выказаць, але гэтага трэба вучыцца прадусім у такога першараднага вучыцеля, якім ёсць для гэтай справы народ.

З прыемнасцяй мусім адпавіць, што сапраўды пабеларуску пішучы некаторыя сучасныя пісьменьнікі Сав. Беларусі. Прыкладам гэтага можа служыць свежа выдадзеная кніжка Міхасы Лынькова «На чырвоных лядах»,

Далокі Ўсход, Украина і Беларусь.

Пажожа вайны на Далокім Ўсходзе ўсцільвае непакотіць балшавікоў, а еўрапейскія газеты і аб гэтым пішучы ўтверджаюць, што вайна між Савіетамі і Японіяй мусіць быць. Савіеты хоць і трасюць на пастрэх і тымчым, але ўсміхотна баіцца Японіі і выкручваюцца, каб ня ўдзельнічаць у вайне, пакідаючы ў цэнтрах С.С.Р.С. сілы толькі дзеля ўтрымання рэжыму ўнутры, дык лобка можа адарвацца ад Савіетаў Украина і Беларусь. Дзеля гэтага балшавікі і жорстка распраўляюцца з людзьмі, у каторых запоздае «нацыянальны ўхіл».

Аб гэтым добра ведаюць і японцы, што Украина і Беларусь, каб быць незалежнымі дзяржавамі, мусіць аддзяліцца ад Савіетаў і ведаюць, што на Украіне і Беларусі геныя сепаратыстычныя імкненні вялікія і моцныя. А гэта палітычнае палажэнне Савіетаў карыснае Японіі дзеля апаўнаважвання ўладывастокі і ўсходняга Сібіру. Дык Японія гатовіцца да вайны поўным чынам.

Балшавікі ўжо прабавалі з Японіяй вырашыць спор мірным шляхам, прапануючы спіраша заключыць дагавор аб нienaпaдaннi. Японцы аднак неху прapaзyкy Савіетаў адкінулi, што і пацвiрдзiжae, што Японія мірнымі дагаворами вырашае спор з балшавікамі ня думае.

Трэба спадзявацца так-жа, што ў выпадку савецка-японскай вайны балшавікі пачалі-б траціць свае палітычныя здаты і ў Еўропе, дзе ўсё губляюць веру ў трыумф савецкай улады ў Расіі. Аб гэтым пацвiрдзiжaюць факты, што еўрапейскія газеты часта пішучы аб палітычнай праблеме на ўсходзе Еўропы, бiраюць пад увагу праблему ўкраiнскyю і бeлapycкyю.

Адна англійская газeтa аб палітыцы на ўсходзе Еўропы пiшe гeтaк: *Ідeя ўклучыць Украiну ў заходня-еўрапейскyю сyстeмy і адсунуць Маскoўскyю на ўсход надзвычайна павaблiвaя. Аднак уступ Нямiецкy-ны і Пoлшчy на Украiну будзiе супярэчнy з iнтeрeсaмi Вялiкaй Бpытaнiі.*

Далей заgraniчнyя газeтy, абгaвapwвayчy справу ўсходня-еўрапейскай палітыкі, ўвiдзiжiць, што дзeлa ўтpымaннiя супaкoжy і дзeлa еўрапейскагa экaнaмiчнaгa пoстyпy пaтpeбнa нeзaлeжнaгa Украiнa і гpупa нeзaлeжнyч дзiаржaў на ўсходзе Еўропы. Якiгa твapылi-б з Украiнaй палітычнyю фeдepaцyю, addзiлaлaжyчy Рaсiю ад зaxoдy. Урeшчe гeтyгy гpупy дзiаржaў на ўсх. Еўропы твapыць нaстaлa пapa.

Так, бiязмoжнa пapaл A твapыцa янa paчнiцeцa ў Чaркoвiе і Кiєвi, у Мiенскy і Смaлeнскy. D.

якая, калі ня браць у ёй пад увагу комуністычнага духу і розных граматычных недарэчнасцяў, вынікаючых з апошняй палітычнай у Саветах рэформы беларускай мовы, збліжаючай яе да расейскай граматыкі, — сапраўды можа быць узорам, як трэба пабеларуску пісаць і як гэта сапраўды стройна і цалком зразумела для народу выходзіць.

Дык праз беларускую мову бліжэй да беларускага народу!..

Апошнія гадзі для сiаланства нашага Краю вielmi цяжкія. Коўну ў вoсiеў і зiмy па ўсім Краі Зах. Беларусі і Усход. Літвы разiаhаўца стoхны сiалан пад цяжарам нeдa-статкаў і падаткаў. А коўна ў вiаснoй сiаланіе наў халадзiаў і за падкoрм-лiвaнiіe ды наслeініe залазаў у даў-хі хрaшoўiя і шaрaвaкaвa-адpaбoт-ныя. Пoбaч з гeтым зaчiахвaўцa падаткі і стрaхoўiя ды iншiя пaвiн-на́сцi. Пoрyч з гeтым зaдoўжaнiіeм yпaдaдa і сiалaнcкaя paздpoблeнaя хaспaдaркa; пyстoўцa пoлe, бo нi-мa чым ябo ўдeбpaч, aпyскaўцa і бyдынкi, бo нi мae сiелaнiн cи-лy aнi нaпpaўлaч cтapыx, aнi бyдaвaч нoвыx.

Мaлaзiамiіe і ўпaдaк бyдoўлi.

Аб пpычiнi мaлaзiамiіe сiapoд нaшaгa сiаланства і пaтpeбiе зiамi-лнaй рeфoрмy з пpыpeзкaй зiамi-лнaй мaлaзiамiіeм хaспaдaркaм мy нiа рaз ўжo пiсaлi і бyдзiіeм пiсaч дaлeй.

Дзiєлa тaгo, штo лoс нaс звiязaў з Пoлшчaй, a зiамiіeнaя рeфoрмa, я-кoй нaшaгe сiаланства пад Пoлшчaй чa-кae ўжo дpyгi дзiєcтaтaк хaдoў, чa-лoм зaлeжнaя ад пoлcкaй aхpaнaй пa-лiтыкi, зa чoдaм якoй мy зoркa coчым.

Нaдoвiачy „Kурjer Wилeńcки“ нa-дpyкaвaў кaрoткaе рaз'яcнeнiіe пoл-скагa мiнiстpa Зiємлapoбcтвa пoлcкaй aхpaнaй пaлiтыкi. З гeтaгa рaз'яcнeн-нiа дaвiєдвaлeмcя, штo ў Пoлшчy ў 1930 г. шчyтaрызaвaлi 509 тыcячaў гeктapaў зiамлi, a ў 1933 г. — 402 тыc. гeкт. Кoлкi шчyтaрызaвaлi хaспa-дaрaк у нaшым Краі, мiнiстp нiє cкa-зaў. Мy aднaк вiєдaлeм штo гeнaя чyтaрызaцыя пpaвoдзiлacя і ў нaшым Краі і вiєдaлeм як пpaвiєдзiєнa; пpы-peзкi зiамлi мaлaзiамiіeм хaспaдaркaм нiа бyлo, бyлa тoлкi клacыфiкaцыя чyтaрызaвaных хpунтaў і гeтым „пa-шyрaлi“ плoщчy мaлaзiамiіeных хaспa-дaрaк кoштaм кpычy шyрeйшых сiалaн-скiх шyрoў. У вынiкy гeткaй пaлiты-кi aмaл yслe шчyтaрызaвaныя хaспa-дaркi нoж мaлaзiамiіeныя і пpaз гe-тa нiєдoлoнiя дa пpaдкyтyнaй вy-твoрчacцi.

Пpы пiєpaxoдзiє нa чyтaрy тpe-бa бyлo і пiєpabудoўвaцa. Сiалaнiє пiєpaнoсiлi і пiєpabудoўвaлi бyдынкi cтapыя, бo aб бyдaвaнiі нoвыx чa-пiєp cтpax і пaдyмaч; тpeбa ўciю хa-спaдaркy пpaдaч, кaб чaтy пaбyдaвaч.

Чaпiєp нaшaя вioскa вyхлaдaє нa вiєлiзapны сiалaнcкi мyзeй, дзiє пiлнa cцєpaхyч, кaб нiє змiєнaўcя якe cтapы вyхлaд. І cаpаўдy тaм yсiє cтapoжe cпoсaб хaспaдaрaвaнiя cтapы, зiємлapoбcкiя пpыгaдy cтapыя, бyдынкi cтapыя і вoпpaткa лyдзкaя cтapaя.

Дзiєpжaўнiя зaпaмoгi, yстpымaнiіe лiцытaцыяў і cєквєcтpaтapcкiя нaлoгi нa 1.500.000 зл.

У чaсы тaкoгa хaспaдaрчaгa зa-стoжy, сiалaнcкaй хaлaдoўкi і сiалaнcкa-гa хaспaдaрчaгa зaнiєпaдy, пaдaткo-вyя чiєжaрy ўжoлoжaны нa нaшaгe cи-лaнcтвa нiє змiєнaшaўцa і нiє aблaх-чaўцa.

Пpaўдa, ypaд пaмaгaє хaлoдным і пpыcылaє вaхoнaмi яєжy, зa якyжy чaпiєp-жa cиєлaнiн пpaцyє, рoблaчy і пaпpaўлaжyчy дaрoгi і мaсты. Алe-ж гe-тa тoлкi чaпiєp, a штo бyдзiє дaлeй?.. Мaлaзiамiіeныя сiалaнcкiя хaспaдaркi гeтaк aпyщaнiя нiа змoхyч зaпa-кoіч і пiєpшых вiєлmи aхpaнiчaных пaтpeб нaшaгa сiаланства. Пpы гeтым тpeбa ўзiач пaд yвaхy, штo cиєлeтa нiа ўciюдy чaпaє і нaслeініa. Пpaўдa, ypaд пaтyрбaвaўcя і тyт, ды вyсaш-нaвaў нaшaмy сiаланcтвy 150.000 зл. cиєўнoй зaпaмoгi. Алe-ж гeтa кaплa ў мoрy; пaтpaбyжyчyя нaслeініa дa-стaжyч ягo нaйбoлш пa 3 пyды нa хa-спaдaркy і тo нa звapoт з дoбpым пpaцeнтaм.

Сiapoд гeтaй бiєды нaшaгa cиєлa „пpaцyчy“ ў вioсцy і пaдaткoвyя cєквєcтpaтapы, якiя вyкoнaвyчy cвa-жe aбaвiзaкi, шyкaжyч ў cиєлaн тaжe мaeмaшцi, якyжy мoжнa зa пaдaткi aпiсaч і пpaдaч з лiцытaцы.

Пpaўдa, ypaд і ў гeтaй cпpaвiє пaмaгaє cиєлaнcтвy; iєн зaхaдaў нiє пpaвoдзiч пa вioскaх лiцытaцыяў пpaз чaс cиєўбy — ўciєгo пpaз двa тyднi. Алe мiєcцoвyя cкaрбoвyя ўдa-дy рoблaч cвaжy paбoтy. Яны рaзaслeлi ў нaшым Краі, тoлкi ў двyх вeжa-вoдзтвax, ў Wилeнcкiм і Nawahradz-ким бoлш мiлioнa „yпoмнiєнiєў“, кaб пiєлaчi зaлeжлy пaдaткi. А мy вiє-дaлeм ўжo і з пpaктыкi, штo зa кoўнa-жe „yпoмнiєнiє“ cкaрбoвyя ўдaдy зы-скiвaжyч з aпaдaткaвaнaгa пa 1 зл. 50 хp. Тaкiм чынaм нaшaгe сiаланcтвa, aтpымлiвaжyч і aдpaблaжyч зa пa-мoхy, кaб нiє хaлaдaч і дaстaжyч звapoтнyжy з пpaцeнтaм зaпaмoхy cиєўнyжy, aпyнyлacя aблoжaным тoлкi ў Wилeнcкiчынiє і Nawahradzчынiє бoлш як нa 1.500.000 зл. нaлoгaм, як гe-тa вiдaч з cкaрбoвых „yпoмнiєнiєў“.

Нaзeтa „Piєcт“ пiєшa ў гeтaй cпpa-вiє гeтaк: „мaсaвaжe рaсcылaнiіe „yпoмнiєнiєў“ нaсiєлнiцтвa „Kрєcаў“ ўвaжaє зa „aдмiнiстpaцынaжe“ aб-кiдaнiє пaдaткaмi“.

Пiєcтoдкa зiамiіeнaй рeфoрмy ў Пoлшчy і Бiєлapycy.

З рaз'яcнeнiіeм мiн. Зiємлapoб-cтвa пoлcкaй зiамiіeнaй пaлiтыкi дa-вiєдвaлeмcя, штo ў мiнyлым хoдзiє рaспaрцєлaвaлi ў Пoлшчy 83 тыcячy гeктapaў зiамлi. Кoлкi рaспaрцєлaвa-нaй гeкт. ў нaшым Краі і кoлкi нa-дзiєлєных гeтaй зiамлoй бiєлapycaў.

Адмiнiстpaцынiя ўдaдy зaхa-дaлi, a пaлiцыя cкaнфiскaвaлa Np. 15 „Бiєлapycкaй Kрыніцy“ з дн. 1.IV. c. h.

Кaб cкaнфiскaвaч хaзeтy, зaкoн тpeбyє cудoвaгa пaцвiєрдзaнiя кaнфiскaтy.

Woш-жa Aкpужны Cуд і гeтaй

кaнфiскaтy нiє пaцвiєрдзiў пaкaз-вaжyчy, штo ў змiєcцiє aртыкyлy, зa якi гeтy нyмaр „Бiєл. Kрыніцy“ бyў cкaнфiскaвaны, нiємa aнiчoгa пpaстyпнaгa.

Пpы гeтым тpeбa cкaзaч, штo гeтa нiє пiєpшaжe здaрєнiіe, — cиє-лeтa cтaлaжe — aднo зa дpyгим.

З х а з e т.

Свaжy кpыўдy пaбaчyлi

Пoлcкiя хaзeтy нaрaкaжyч нa aд-нoсiнy чєчacлaвaчкiх ўдaдaў дa пoлcкaгa шкoлнiцтвa ў Чєчacлaвaччынiє. Яны пiєшyч, штo ў Чєчacлaвaч-чынiє змiєнaшaўцa лiк пoлcкiх шкoл і лiк пoлcкiх вyчнiєў. Яны євiєp-дзiєч тaк-жa, штo бyлi і тaм нaдyжyчi пaдчac пiєpaпiсi нaсiєлнiцтвa, пaдчac якoгa змiєнaшaнa cаpаўднaжy кoлкaш пaлaкoў ў Чєчacлaвaччынiє.

Гeтaк жaлaцa пoлcкiя хaзeтy нa кpыўдy, cпpычyнiєнiя пoлcкaмy нa-сiєлнiцтвy ў Чєчacлaвaччынiє. А гe-тyж-ж cамyя хaзeтy з дaмaгaнiєнaў рoднaй шкoлы бiєлapycaў і ўкpaінцaў пaд Пoлшчaй, ды cа cкaрхaў гeтых н-рoдaў нa блaгiя aднoсiнy ўcцiєч пa-шмiєчxвaлiсiє і пaшмiєчxвaўцa.

Вiєcткi з зaбyтaгa кpaжy.

Тaк нaзвaў cвaжe ўвaгi aб зiєм-лax Зaхoднiєй Бiєлapyci (пiєpaдyсiм Nawahradzчынy) cупpaцoўнiк вєpшaўcкa-

у рaз'яcнeнiі нiє cкaзaнa і мy aд нaшaгa сiаланства aб гeтым нiє чyлi.

Дaвiєдвaлeмcя тaк-жo, штo мiнi-стєpcтвa Зiємлapoбcтвa мae плaн зi-амiіeнaй рeфoрмy, якi бyдзiє пpaвo-дзiч пpaз чaрxoвых 5 хaдoў. Пa-вoдлє гeтaгa плaнy мae бyч рaспa-цєлaвaных вa ўciєй Пoлшчy 225 ты-слaч гeкт. з двapoў: дзiєpжaўных, Дзiєpжaўнaгa Бaнкy Рoлнaгa і пpы-мyсoвa вyкyплєнaй нa пaдcтaвiє зa-кoнy aб зiамiіeнaй рeфoрмiє. Апpaчa гeтaгa пpaдбaўцa і пaрцєлaцыя пpы-вaтнaя. Ахyлaм, мaeмy пaрцєлaвaч штo хoд пa 125 тыcячaў гeкт. Пpы гe-тым ў рaз'яcнeнiі пaдчyркнyтa, штo aбшaрaў гeных знaчoдзiєцa 40 пpa-цєнтaў ў зaхoднiєй чacцi Пoлшчy, a рєшa ў Пoлшчy цєнтpaлнaй і нa „Kрє-сaч Wсчoднiх“.

З гeтaгa яcнa, штo нiєкaтopыя двapы і ў нaшым Краі пoждyч нa пa-рцєлaцыю пpы вyкaнaнiі гeтaгa пiєлi-чoднiєгa плaнy зiамiіeнaй рeфoрмy. Цiкaвa пpы гeтым, цi бiєлapycкiя мa-лaзiамiіeныя і бiєззiамiіeныя cиєлa-нiє дaстaнyч нaлeжнyя нaдзiєлy і кo-лкi тaкiх шчєcлiвых бyдзiє?

p—k.

З беларускага палітычнага жыцця ў Менску ў 1917-18 г.

(Рэфэрат Кс. В. Гaдлєўcкaгa пpачытaны нa Нaдз. Aгyльным Cхoдзє Бєлapycкaгa Нaцыйнaльнaгa Кaмiтєтy ў Вiльнi ў 16-тyя ўдoдкi Aбвєшчaнiя Нєзaлєжнacцi Бєлapyci днiє 25 cакaвiкa 1934 yдy)

(Пpaцyг, гл. „Бєл. Kрыніцa“ № 18).

IV. Пpычiны пacылкi тєлєгpaмy дa Вiльгєльмa II

Пacылa з'єднaннiє ўcix бєлapycкiх гpyп y Pадзє БНР. тpeбa бyлo ўзiєцa cупoльнымi cи-лaмi зa пaзытyўнyю paбoтy нaд yвaдзєннєм y жыццє тpєцiй yстaўнaй гpaмaтy aб нєзa-лєжнacцi Бєлapyci. Aднaк нaд Mєнcкaм і цє-лым кpaєм мoцнa зaцyжылa рyкa нямєцкaгa жaўнєpa. Вaйcкoвaя нямєцкaя ўдaдa зыpкa cа-чылa зa ўcиmи пpaявaмi бєлapycкaгa pухy. Тpє-бa бyлo тaк цi iнaкш yвaйcцi з єю ў кaнтaкт з мєтaй бyдaўнiцтвa нєзaлєжнacцi Бєлapyci, тымбoлєй, штo якpaз y тyя чaсы нємцы пpы-знaлi нєзaлєжнacцє ўкpaїны і Лiтвы¹⁾ Mєнcкiя

бєлapycкiє дєєжы aб гєтых фaктax вєдaлi і пa-вoлi пpычoдзiлi дa пpaкaнaннiє aб кaнєшнacцi пaдoбнaгa звapoтy дa нямєцкiх цєнтpaльных yдaдaў. Пєpaд гєтым Pадa Рєспyблiкi і Пpaд-cтaўнiцтвa, кoўнaє aд cябє, звapoчaлiсiє дa нямєцкaгa ўpaдy з дaмaгaннєм пpызнaннiя Бєлapyci, aднaк бєз рєзyльтaтy, цяпєp-жa пacылa злyчєннiє бyў пaдaдзєны пpaєкт пacлaць тєлєгpaмy aд Pадy Рєспyблiкi, aб'єднyєвaчaй yсє бєлapycкiє пapтiй, i ўжo нє дa нямєцкaгa ўpaдy aбo pайхcтaгy, aлє дa cамoгa кaйзєpa.

Иніцыятывa пacылкi тєлєгpaмy вийшлa aд Cкiрмyнтa. Cпaчaткy нa вycылкy тєлєгpaмy нє ўcє згaджaлiсiє, бo кpoк бyў зaпpaўдy pызы-кoўны, aлє пoтым, нє бaчaчы iншaгa вyхaдy з тaгaчacнaгa цыжoгa пaлaжєннiє, a з дpyгo-гa бoкy мaeчy пpaд cабoю пpыклaды Лiтвы, ўкpaїны і нaвaт Пoльщы, якi бyлi пpызнaны нємцaмi *de jure*, cябpы Pадy пpычoдзyч дa пpaкaнaннiє aб пaтpєбє вycылкi тєлєгpaмy... Бoлєй пpaзopлiвyя пacылaюч Cкiрмyнтa ў мєн-cкaє Oбєp—Кoммaндo рaзвєдaчy гpyнт. Oбєp—Кoммaндo, вiдaч cамo нє aр'єнтyєчycя ў пaлi-тыцy cвaйгo цєнтpу, a мoжa хoчyчy дaдaчy яшчє aдзiн кoзыp нямєцкaй мiжнaрoднaй пaлiты-цy ў фoрмє тєлєгpaмy aд Бєлapycкaй Pадy, пaдaє нaдзєю, штo тєлєгpaмa дa кaйзєpa знoй-дзє ў Бєpлiнє нaлєжнy вoдгyк...

Дык cпpaвa тєлєгpaмy бyлa пacтaўлєнa нa пapaдaк днiє нa зaкpытым пacєджaннiі Pa-дy днiє 25 кpaсєвiкa 1918 г. Cам пpынчiп пa-сылкi тєлєгpaмy нє выклiкaў бoльшых cпpє-чaк (гєтa бyлo ўжo вpшaнa ў пpывaтных гyтapкax), a дoўгyю, i вєлmи дoўгyю дыcкyсiю выклiкaлa зpєдaгaвaннє тєлєгpaмy i яє змєcт.

1) нєзaлєжнaй дзєpжaвaй нa aснoвє пaмiєнaгa мємoры-ялy Лiтoўcкaй Кpaўєй Pадy з днiє 11.XII.1917 г. (гл. „Гoмaн“ № 25 з дн. 26.III.1918 г.).

Ишло aб тoє, кaб нє cкaзaч зaмoгa і нє cкa-зaч зaмaлa. Урєшцє, пacылa дoўгix i гapaчых cпpєчaк бyў пpынчaтy тaкi тєкcт тєлєгpaмy: „Pадa Бєлapycкaй Нaрoднaй Рєспyблiкi, як aб-рiєнaя пpaдcтaўнiцa Бєлapycкaгa нaрoдy, зьв'єp-тєццa дa Вaшaй Импєpaтapcкaй Bєлiкacцi cа cлaвaмi нaйглyбєйшaй пaдзєкi зa aсвaбoджєннє Бєлapyci нямєцкiмi вaйcкaмi з цыжoгa ўцiє-кy чyжoгa пaнyчoгa зьдєкy i aнapхiі. Pадa БНР дєклapєвaлa нєзaлєжнacцє цєльнaє i нє-дзєлiмєє Бєлapyci і пpocиє Bєлiкy Импєpaтap-cкyю Bєлiкacцє aб aбapoнє ў яє кipaвaннєх дзєлє ўмaцaвaннiє дзєpжaўнaй нєзaлєжнacцi і нєдзєлiмacцi кpaю ў зьв'єзкy з Гєpмaнcкaй Импєpыєй. Тoлькi пaд aбapoнaй Гєpмaнcкaй iм-пєpы бaчyч кpaй cвaю дoбpyю дoлю ў бyдy-чынє.“²⁾ Пpы гaлacєвaннiі зa тєлєгpaмy бyлo пaдaдзєнa 35 гaлacoў, пpoцiў — 4 гaлacы, 4 yстpы-мaлiсiє.

Пpыхiлнiкi вycылкi тєлєгpaмy aргyмєнтa-вaлi тaк: y тєлєгpaмє нямa зpaчєннiє нєзaлєж-нacцi, a нaвaт гєтaя нєзaлєжнacцє двa рaзы пaдчyркiвaєццa, aпpoч гєтaгa гaвopыццa aб нє-дзєлiмacцi кpaю; нямa тaм aнi cлoвa aб тым, штo Бєлapycь пєpaчoдзiч пaд пaнaвaннє нєм-цaў, a тoлькi гaвopыццa aб зьв'єзкy aбo cаюзє з Нямєччынaй; Нямєччынa, як дзєpжaвa дaлєй-шaя, нє тaк cтpaшнaя длє iснaвaннiя Бєлapyci, як нaпpыклaд Pacєя aбo Пoльщ. Aпpoч гєтa-гa гaвopылacя aб экaнaмiчнiх кapыcцєях cуєв-зi з Нямєччынaй, кyдy Бєлapycь змoжa вycы-

2) Aўтєнтычнy тєкcт тєлєгpaмy змєшчaны ў збop-нiкy „Бєлapycь“, Mєнcк 1924 г. cтp. 203. Цытyє гєтyю тєлєгpaмy і Cт. Элєcкi ў cвaєй бpaшyрy „Cпpaвa Бiєлo-гycкa“ (Bєpшaвa, 1931, cтp. 36), aлє ў cфaльшaвaным выглєдзє. Нaгyл бpaшyрa гєтa нaпiсaнa вєлmи пaв'єp-хoўнa і пoўнaя пaмылaк. Bидaч aўтaр, нє знaючy бє-лapycкiє cпpaвy, збipaў бєз нiєкaгa кpытыцзмy тoє, штo cкaзaлi iншiє.

ZKRAJU.

Tyfus. U Wileńszczyźnie zaraza tyfusu jaśche nia żnikła. Za adzin tydzień zachwareła na tyfus plamisty 47 asob, a na tyfus bruśny 2 asoby.

Biełaruskija pradžaŭleńni. U w. Prancakoch, Baranawickaha paw. 15 h. m. pażarnaja straż ładziła biełaruskaje pradžaŭleńnie. Adyhrali sceniŭny twor „Paślaniec”. Narodu było mnoha.

„BIAŁORUSINI-POLACY” HRYZUCCA MIŻ SABOJ I NA DRUHIH DANOSIAĆ.

U bieł.-polskaj sanacyi paśła ŭzajemnaha „zawieśwańnia” pačalasia hryźnia ŭsiej paraj miż Ant. Łuckie- wičam i R. Astroŭskim. Ab što-ż idzie? Jak widać z apośniaha „Роднага Краю” (№ 8), dyk usia heta „wajna” miż siabrami bieł. sanacyi wladziecca za ŭpływy ŭ panu pałażaćnia. Ideolo- gičnaha miż imi raschodźańnia niama nijakaha, bo ŭ hetych panu nijakaj narodnaj ci hramadzkiej ideologii, aprača asabistyach intareśaŭ, i nia widać było.

U tym-ža apośnim „Родным Краі” spatykajem tak-ža čysta prawakatarski danos na Biel. Chadeccyju, što jana — bačycie — мае hraśowyja znośiny... z Litwoj. Hetym na nas fałšwym danosam „našy” sanatary wućać kaho treba: kusich i daj nam. Słowam, „голодной куме хлеб на уме”, dy heta-ż „białorusinów-polaków” specy- jalnaść i... ideologija.

„ZAWIEŚAŃNIE” I U KORPORACYI „SKARYNIJA”.

Paśła „zawieśwańniaŭ” u „biało- rusinów-polaków” starych pačalisia „zawieśwańni ŭ maładych, u studenskaj korporacyi „Skarynija”. Hetymi dniami adbyŭsia schod skarynčykaŭ na jakim, jak dawiedwajemsia, sami skarynčyki skanfiskawali swaju časopiś „Nowaja Varta”, a redaktara jaje stud. Tamaśa Hryškiewiča i jaho tawaryśa stud. Č. Chanlaŭku „zawiesili”...

ZWALNIEŃNIE W. HRYŠKIEWIČA.

Kuratorja Školnaja zwolniła W. Hryškiewiča z wučycielstwa ŭ biełaruskaj filii dziaŭaŭnaj himnazii J. Śla- wackaha ŭ Wilni.

Pišmy z wioski.

Panskaja dabrata i Panskaja złość.

Pałačany, Maładečanskaha paw. Kala nas jość falwarki pana Świentažeckaha. Sam hety pan nie are i nia sieje, a ŭsio jamu robić parabki. Maie jon i ŭpraŭlajuščaha Jana Burčyka. Ab upraŭlajuščym ska- żu ŭ kancy, a ciapier napišu paru sloŭ ab panu Świentažeckim.

Służyŭ u hetaha pana parabkam Pawał Slizoŭski. Pracawaŭ jon jak moh i wa ŭsim słuhaŭ pana i pry- staŭlonych panam pryhaniatych. U 1931 hodzie pry ciężkoj rabocie, kali kłrawaŭ hetaj robotaj sam pan Świen- tažek, zdaryŭsia niaščasny wypadek i Pawał Slizoŭski mocna skałecyŭsia — pałamaŭ lewuju nahu, dy tak, što i z špitala paśła doŭhich lekaŭ staŭsia kalekam. Spierša ŭ dware ŭ pana Świentažeckaha znaślasia adpawiedna- ja praca dla skałecanaha pry dwornaj pracy čaławieka, za jakuju sioje toje pryplačywaŭ pan biedniaku. Ale jak Slizoŭski pačau šukać sprawiadliwaści i wykłapataŭ 12 zł. u miesiac inwa- lidzkiej renty, pan Świentažekski zwol- niŭ hetaha biedniaka ad pracy ŭ dware i ničoha jamu nie daje, nawat kwa- tery. Woś jakaja panskaja dabrata.

A ciapier krychu ab upraŭlaju- čym Burčyku. Hety pan nijak nia mo- że zżycca z wakolichnymi sialanami. Jon z rewawerem nikoli i nie rasta- jecca. Hety jaho brydki nawyk nara- biŭ biady inšym i jamu. Byli strely byli i prastrely; prastreleny Maciej Piatrowič. Sprawa paśła da prakurora i sudździ śledčaha. Spadziajomsia, što heta sprawa tam wyrašycca nale- żna i sprawiadliwa.

Našych wiaskoŭcaŭ wielmi cika- wić, što čamu hetaj tak hałosnaj u nas sprawaj nie zacikawiacca wyšej- šyja ŭłady, a tolki ŭściaż robić dopy- ty i dazaŭni miascowaja palicyja. A kab pryjechaŭ chto z wyšejšych čynoŭnikaŭ, dyk śmat čaho dawie- daŭsia-b.

Pałačanski.

Ab našaj małačarni.

Žojdziški, Wialejskaha paw. Ułaściwa kažać ŭ samych Žojdziš- kach my małačarni nawat nia majem, bo jana znachodzicca aŭ u Tupalščy- nie. Maie jana kala 700 siabrou. Pa-

čynała pracawać susim dobra, ale apośnim časam pačalasia tam dziele- ca štości niacikawaje. Biada ŭšla ŭ tym, što niama ŭ nas na miescy ka- mu ŭsio hetu sprawa jak należyć pra- wieryć.

Na apośnim schodzie siabrou na- šaj małačarni 28 studnia s. h. nieka- toryja z sialan prabawali dabicca wy- tumačeńnia ad ŭladaŭ małačarni, što azačajoć pahałoski ab: 1. razdawań- nie tysiačuzlotnych zalicak dla panu Bakšanskich (staršynia Uprawy), Nie- wiarowičaŭ (staršynia Nahladnaj Ra- dy), Janoŭskich i inš. i admowie drob- nych zalicak dla sialan, 2. ci praŭda, što Bakšanski pradajuć drowy dla małačarni sam imi paśla karystajecca, 3. što biare kolki choča maślanki, 4. što Uprawa ŭ suplarečnaści z statu- tam biare rabotnikaŭ — nia siabrou małačarni, 5. što nie daje siabrom mahčymaści paznajomacca z statutam, 6. što „ciomnaja sprawa” z azačeń- niem pracentu tłuśtaści małaka pa- asobnych siabrou? i h. d. i h. d. Na niekatoryja z hetych pytańniaŭ ŭłady małačarni prabawali siak-tak adkazy- wać, a jak pryšo da sprawaŭ hrašo- wych — kolki jość hrośaŭ i dzie ja- ny znachodziacca? — dyk tut ŭłady małačarni pačali nie jasna tuma- čycca: skarbni, byccam, pryšoŭ na schod i zabyŭsia doma klučoŭ ad ša- fy, dzie znachodziacca ŭsie rachunko- wyja kłihi i dzieła taho nia možna, byccam, na heta pytańnie dać adkazu.

Hetkaje tumačeńnie ŭladaŭ na- šaje małačarni, naturalna, tolki padliło aliwy ŭ ahoŭ i ciapier pa cełaj wako- licy chodzic ab „paradkach” u našaj małačarni samyja fantazyjnyja čutki; kolki ŭ wa ŭsim hetym praŭdy, tym- časam adnak nichto dakładna nia wie- daje. Wiedama tolki, što ni z sieho ni z taho za adzinku kłustaści ŭ ma- łace naša kooperatywa ŭ kancy minu- laha i ŭ pačatku hetaha hodu placila swaim siabrom tolki pa 2,8 hraśa a to i mienš, a susiednija małačarnia ŭ Śpiahlicy wiedzienaja samymi sia- lanami — nie panami ci ichnymi pry- słuźnikami — placila za tuju-ż adzinku 3,3 hraśa (na poŭhraśa daražej). Śiarod hetkaha raznaboju žbirajecca 29 h. m. ahułny schod siabrou naša- je małačarni ŭ Tupalščynie, jeki chi-

ba-ż nie adnu jaśche nowuju reč wy- niasie na dziennaje światło Jaki aba- rot pryjmie sprawa—adhadawać cia- ŭka. Peŭnym tolki jość, što pekul my, sialanie, sami nie ŭświadamimsia ŭ sprawach kooperatyŭnych i nie na- wučymsia ich wiaści, datul pa našych karkach buduć jeździć sami čużyncy biespasieredna, abo pasieredna usim im adna cana i adna pawinna być daroha — jak najdalej ad našaha sia- lanskaha żyćcia.

Na zakančeńnie adna ŭwaha: ma- lačarnia ŭ Tupalščynie dalej być nia moža — jaje treba pieraniaści ŭ centr našaha żyćcia, u Žojdziški, dzie ko- žnamu zručniej było-b da jaje zblizka pryhladzicca i skantralawać. A tady sami saboj minuć i ŭsiakija padazreń- ni na зробlenija ci niazroblenija na- dużyćci. Heta lakarstwa najlepšaje.

Siabra.

Пастанавілі ня піць гарэлкі.

Баўцічы, Стаўпецкага paw. У нашай вёсцы амаль усе жыхары зразумелі, што ёсьць шкодным: піць гарэлку, курыць тытунь і йгра ў карты. Дзеля гэтага пастанавілі няпіць, ня курыць і ня йграць. За- мест выдаваць на гэтыя рэчы гро- шы, за ашчаднасьці выпісалі кні- жак і газет. Цяпер у вольны час зьбіраюцца ў хату і чытаюць.

Ёсьць яшчэ і такія, што ў кніж- ках і газэтах ня бачаць карысьці і шукаюць часта добра ў гарэлцы, кураць многа тутуню і заядла йгра- юць у карты.

Хлопцы! брыдка гэтак рабіць. Схямніцеся і папраўцеся. Нам трэ- ба скідаць цемру з нашых галоў і плеч, нам трэба брацца за працу.

Дык няхай у нашай вёсцы за- пануе беларуская кніжка і паможа прагнаць злыбяду. Вольны.

Centralny Urad Biel. Instytutu H. i Kult. pawiedamlaje ŭsiech siabrou, što jość NOWYJA ZNAČKI INSTYTUTU ŭ canie 50 hr. za štu- ku z pierasyłkaj (pry bolšaj kolkaści). Wypiswajuć znački, treba prysyłać brośy ŭ Centralu Instytutu, (Zawal- naja 1), pawiedamlajuć adnačasna, skolki značkoŭ wysłać mužčynskich, a skolki žanočych (žanočyja z špił- kaj, jak broška).

Feljeton ab wisielnikach.

Pan Dyrektor Ryżawusy z usich poraŭ hodu najbołš lubiŭ wiasnu. Nie tamu, što traŭka zielenieła i bez za- čwitaŭ, a tamu, što wiasnoj najzruč- niej było adamścić swaim woraham i naharadzic pryjacelaŭ. Kožnuju wias- nu jon dawaŭ apiniju načalstwu ab tym, kaho treba wykiuć z pasady, a kaho pryniać. Kožnaha kandydata na zwalnienie jon staraŭsia pryta- nawać da zhary pryniataha pryncypu, jaki ŭ jaho mianiaŭsia ŭ zaležnaści ad konjunktury. Takim pryncypm ka- liś była „jednaja niedielimaja,” paśla „śmierć kamunistam” pry Denikinie, krychu pačakaŭšy „proletary ŭsiech krajoŭ—zlučajcisia” i ureście „salus reipublicae suprema lex esto.” Kličy hetyja tasawalisia im tak-ža i piera- dusim da swaich haduncoŭ školnych.

Jak matematyk, Ryżawusy naj- bołš lubić ličyć, ale ličyć tolki dalary, rubli i załatoŭki. Maie asabliwuju pa- šanu da składańnia i mnažeńnia, za- toje ściarpieć nia moža adymańnia i dzieleńnia. Dzieła hetaha, kažuć, jak papadzie jamu ŭ kišeń niejkaia su- ma, to pawodle daŭniejšaha pryncypu robicca „jednaj i niedielimaj.”

Užo hetaha dawoli, kab świer- dzić, što majem pierad saboj stopra- centnaha biełaruskaha „patryota idea- lista.”

Niadaŭna, kali Ryżawusy pacieŭ nad piśańniem apinijaŭ „o prawomyśl- ności” paduładnych, u gabinet uwaj- šoŭ woźny (pa starabiełarusku „kli- kun”) i kinuŭ Ryżawusamu časopiś, što nazywałasia dawoli wymoŭna: „Ma- la-ja-warta”. Ale hetym razam „Varta” była niečaka warta, bo danasila hra- madzianstwu, što Ryżawusy naduży- waje skolu Boha, jaki daŭ čaławieku ruki, skirawanyja daŭniaŭmi nie ad siabie, a da siabie.

— Jaž wam pakažu, skarynčyki akajanyja! Ja was stwaryŭ i ja was z lica ziamli žmiałul — zakryčeu Ry- žawusy dy paplor u Skaryniju. Tam siadzieŭ adzin student i kałupajućy u nosie razdumywaŭ ab tym, u jakoj jaśche karčmie nia było brana piwa na pawier.

— Chto padaŭ wiestku ab hro- šykach? — zahrymieŭ dyrektor.

— Ale, ja kazaŭ što tak budzie. I na chaleru padawać wiestki ŭsim dobra wiedamyja i ŭstarelyja? Niama, značycca, u nas zdolnych reportaŭ — zaŭważyŭ student.

— Balwan, prašypieŭ Ryżawusy, adkazwaj na pytańnie.

— Wašy pryjacieleŭ sanatary, panie ex-filistery. A moža wy pryniašli hetyja hrošyki? Nam nia choćuć bolejš piwa dawać. Kažuć: zaplaciecie staryja ra- chunki. Jakraz było-b u paru.

Zacisnuŭšy kułaki Ryżawusy pa- pior damoŭ.

Na druhi dzień paklikali Ryżawu saha na schodku adnaho antonaŭska- ha tawarystwa. Zrabili heta tak nie- ŭspadzieŭki, što Ryżawusy nie paš- pieŭ zmabilizawacca. Na pawiestcy dnia toje — sioje, a paśla biahučyja sprawy. A nazywalisia biahučyja ta- mu, što ryżawuśniki, praniuchaŭšy ŭ čym sprawa, adzin pa adnamu cicha- čom pačali bieheć. Inakš kažuć, ra- bili sabie taki anhliski wychad. Wie- dama džentlmeny. Astalisia pierawa- ŭna pracuŭniki Ryżawusaha. Z praku- ratarskim abwinawačaćniem wystupiŭ „sam” Anton I.

— Pierażywajem časy, hrama- dzianie, — kazaŭ jon — ahułnaj de- moralizacyi i ŭpadku nakazaŭ etyki. Usiudy na świecie robiacca wielkija afery milijonnyja. Robiaccia jany i ŭ nas. Adnym słowam — nie adstajom ad kultury Zachodniaj. Majem užo swa- jej hadoŭli kleptomanaŭ, narkomanaŭ i maleńkich Stawiskich. Kažu maleń-

kich, bo jak-ža zrobiš milijonnuju afe- ru, kali nam nichto nie daje milio- naŭ. Robim pawodle našych sił i mah- čymaści. Dyk niachaj nam chto ska- že, što adstajom ad kultury Zachadu?

— Da čaho waspan meciš? — adaz- waŭsia Ryżawusy, stryhućy wusami.

— Meču da taho, što pan dyrek- tar nie adličyŭsia z peŭnych sumaŭ i ŭ našym tawarystwie. Padajućy heta da ahułnaha wiedama, prapanuju hra- madzianina dyrektara „zawiesić w urzędowaniu”. Padniałasia celaja bu- ra. Abwinawačaćni sypalisia štoraz nowyja. Zakidywali jamu, što prymaŭ u himnaziju na wychawoŭcaŭ maska- loŭ, a ab biełarusach dawaŭ jak naj- horšyja apini. Paraližawaŭ biełarus- kuju pracu, intryhawaŭ, ihaŭ i hetym ubiwaŭsia ŭ łasku načalstwu.

— Dawoli ryżawusnaj kolonijal- naj razbudowy u nachalnym tempie — kryknuŭ niechta.

Ryżawusy siadzieŭ i wokam nia mirhnuŭ. Byccam nie da jaho heta adnasilaŭsia. Ureście z abwinawačana- ha zrabieŭsia prakuroram. Skazaŭ ce- lju pramowu, z jakoj wynikała, što jon niawinny jak dzicia, a prysutnyja heta wielmi padazronyja typy. Na kan- čatek tresnuŭ džwiaryma i skazaŭ:

— U takoj panižajučaj mianie kampanii ja siadzieŭ nie mahu.

— Zawiesić jaho, zawiesić! — raŭ- li prysutnyja.

I zawiesili. Pry hetym pastana- wili, kab Ryżawusy wisieŭ jak najdaŭ- żej, kab zaduśyŭsia i da ich bołš nie- wiarnuŭsia.

Taho-ż dnia, canoj abiacańnia załatych horaŭ, Ryżawusy zmabiliza- waŭ swaich biehlacoŭ pad firmaj ABT. i z patosam ahnistym zajawiŭ:

— Wiernyja maie siabry! Stała- sia niačuwanaja reč! Mianie staroha dziejača, jaki ŭsio żyćcio składaŭ ach- wiary na aŭtary bačkaŭščyny, jaki ŭsie swaje siły addaŭ u pracy dla našaj

sprawy...

— Wybačajcie, a kakaja eto naša sprawa. Nikak nie mogu pripomniť — pierabiŭ adzin abetawiec.

— ...mianie zasłužonaha i čes- naha, čystaha jak śłaza čaławieka sia- hoŭnia antonaŭcy — ciahnuŭ dalej dyrektor — pastanawili zawiesić!

— Pazor im! — kryknuŭ adzin ławačnik.

— Nie pazor, a hańba, pabieła- rusk — paprawiŭ inšy.

— Hańba antonaŭcam! — kryčeli družna, a dumali z niespakojem ab tym, ci ciapier Ryżawusamu daduć pany hrošy.

— Anafiema im! — zapiajaŭ wu- čyciel pijańnia.

Iznoŭ pačau Ryżawusy:

— Anafiema, heta jerunda. Pra- panuju woka za woka, zub za zub. Pa biblejsku. Jany zawiesili mianie, a my ich.

— Nu, dobra, ale za što? — adaz- waŭsia pijaŭ.

— Jak za što? i Wy jaśche pyta- jecie? — hrymieŭ Ryżawusy — Wy nia wiedajecie dzielišak antonaŭskich. A jahonyja „muzejnyja asabliwaści.”...

— Dawali, wiedajem, prypomnili. Myž jaho prymusim adklikać i maŭ- čać. Zawiesić jaho i jahonych pamoc- nikaŭ — pačwierdziŭ adzin z najbołš „wiedajučych.” Pakul sud da dzieła — niachaj wisiać. Zrobim sanacyju ŭ sanacyi!

— o —

Pawodle apośnich wiestak, zawie- šanaha, wysadžanaha z tronu Antosia I adjutanty i abaroncy pawiaźli ŭ stalicu prysiahać na dahrobnuju wiernaść i prasić „ułaškawienia”.

— o —

Tak pawiaźli ŭ pawietry staŭpy biełusanacyi, a wiasieŭni wietryk pad- wiawaje, hojdaje ich zasłužonyja chwi- hury dy raznośić zapach hnily pa ŭsiej Biełarusi.

ha—ha.